

2. Корогодський Р. Довженко в полоні / Р. Корогодський. – К. : Гелікон, 2000. – 352 с.
3. Самчук У. Волинь : роман : у 3 ч. / У. Самчук. – К. : Дніпро, 1993. – Т. 1. – 574 с.
4. Самчук У. На білому коні : розділ із книги “Споминів і вражень” / У. Самчук // Українське слово : хрестоматія з української літератури та літературної критики ХХ ст. : у 3 кн. / [упоряд. В. Яременко, Є. Федорченко]. – К. : Рось, 1994. – Кн. 2. – С. 514–533.
5. Фройд З. Поет і фантазування / З. Фройд // Слово, знак, дискурс : антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [за ред. М. Зубрицької]. – Львів : Літопис, 1996. – С. 85–90.
6. Костюк Г. Образотворець “времени лютого” / Г. Костюк // Українське слово : хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст. : у 3 кн. / [упоряд. В. Яременко, Є. Федорченко]. – К. : Рось, 1994. – Кн. 2. – С. 499–514.
7. Юнг К. Г. Психологія та поезія / К. Г. Юнг // Слово, знак, дискурс : антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [за ред. М. Зубрицької]. – Львів : Літопис, 1996. – С. 93–108.

Анотація

У статті аналізується світ фантазії дитини й письменника крізь призму художньо-філософського осмислення цієї проблеми В. Самчуком и А. Довженко. Увага зосереджена на трактовці письменниками уяви як природнього фактору таланту письменника, а також на обґрунтуванні ними концепції про зародження задатків художньої творчості ще в ранньому віці.

Ключові слова: уява, фантазія, художня творчість, враження, талант.

Аннотация

В статье анализируется мир фантазии ребенка и писателя через призму художественно-философского осмысления этой проблемы В. Самчуком и А. Довженко. Внимание сосредоточено на трактовке писателями воображения как естественного фактора таланта писателя, а также на обосновании ими концепции о зарождении задатков художественного творчества еще в раннем возрасте.

Ключевые слова: воображение, фантазия, художественное творчество, впечатление, талант.

Summary

The article is devoted to the analysis of the world of fantasy of a child and an artist in the light of artistic and philosophical comprehension of this problem by U. Samchuk and O. Dovzhenko. Attention is focused on the writers' interpretation as a natural factor of the artist talent and also on his substantiation of the conception of the origin of the beginnings of artistic creation in the early age.

Keywords: imagination, fantasy, artistic creation, impression, talent.

УДК 821.161.2–5 Баранович.09

Матушек О.Ю.,
кандидат філологічних наук,
Харківський національний
університет імені В. Каразіна

ПРОПОВІДНИК В УКРАЇНСЬКОМУ БАРОКО

Образ автора у середньовічній літературі вивчався Д. Лихачовим (“жанр визначає собою образ автора”), О. Конявською (авторська самосвідомість,

колективне й індивідуальне в текстах XI–XV століть), С. Аверінцевим (засаднича корелятивна пара “авторство-авторитет”) [2], С. Бройтманом (нерозділеність автора й героя), М. Бахтіним (автор як креативна свідомість). Українські літературознавці також цікавилися цією проблемою. П. Білоус вивчав “жанровий” образ автора і його індивідуальні відхилення, О. Александров зробив огляд праць з цього питання на матеріалі середньовічної літератури. До типу письменника XVII століття звернулися А. Дьомін та О. Панченко. А. Єлеонська вивчала автора в передмовах першої половини XVII ст. В українському літературознавстві бароковий автор-проповідник ще не був предметом окремої студії.

Дослідники цієї категорії традиційно розрізняють біографічного автора, тобто особистість, що існує в позахудожній, первинно-емпіричній, історичній реальності; автора-творця – того, хто створює словесно-художній твір, майстра слова, “естетично-діяльний суб'єкт” [7]; автора у внутрішньотекстовому втіленні, імпліцитного автора, його прояви у структурі словесно-художнього тексту, різновиди його внутрішньо текстового побутування. У нашій статті ми розглядаємо проповідь як застиглий дискурс, відповідно, образ автора буде прочитаний за основною моделлю комунікації “адресант–текст–адресат”. У рамках використаної нами методологічної парадигми відбувається перенесення дослідницького інтересу з тексту як об'єкту дослідження на механізми його текстопородження та рецепції, а зрештою – на того, хто виробляє і споживає текст. **Завдання** роботи: з'ясувати, чим керувався проповідник при написанні казань, як він розумів свій статус і свої завдання як щодо Бога, так і щодо аудиторії.

Оскільки проповідь є промовою релігійно-повчального характеру, з котрою священик звертається до віруючих під час богослужіння [16, 123], то логічно розглядати подібну комунікацію як релігійний дискурс. Одним з його компонентів, за спостереженням В. Карасика, є учасники, які поділяються на агентів і клієнтів. Перші – це ті, хто відіграє активну роль в інституціональному спілкуванні, другі – ті, хто до них звертається. У дискурсі проповіді агентами є священики та єпископи, клієнтами – прихожани.

Знання й очікування оприявнюються в текстах проповідей у вигляді сталих формул, зумовлених канонами й традицією. Відповідно, створювана у проповіді картина світу – це нормативний світопорядок. Креативна складова дискурсу характеризується інтенсивним використанням прийомів шкільної риторики. Рецептивна складова – регулятивна, вона задає прилучення до готових вірувань, формує концептосферу аудиторії.

Поетику таких творів С. Бройтман характеризує як ейдетичну. “Відчуття авторства в ейдетичній поетиці, на думку цього ж дослідника, розвинулося на ґрунті неавтономної причетності “я” Богу і світу” [8, 143]. Виголошувати проповідь має право людина з компетенцією на цю дію. Це – священик (або єпископ), на якого зійшла благодать Святого Духа під час таїнства хіротонії.

За С. Бройтманом, роль творчої особистості зводиться до ролі посередника між першоосновою й адресатом [8, 148]. У християнстві це посередництво – між

Богом і людьми, небесною й земною частинами Церкви. Цей момент був предметом уваги багатьох теоретиків і богословів. Еразм Роттердамський вказував на посередницьку функцію духовних ораторів, які “витлумачують закони, обітвання й волю верховного Царя царів” [15, 427]. Фома Аквінський радить священику завжди ретельно готуватися до проповіді, навіть тоді, коли він має виступати з повчанням перед звичайною сільською громадою. Він повинен уявити собі, що стоїть <...> перед самим Христом [15, 322].

Образ церковного оратора (як і взагалі будь-якого оратора) у підручниках подавався через три головні характеристики – пафос, логос і етос. Пафос складає тематика творчості ритора у поєднанні з емоційно-оціночним образом предмета промови, котрий ритор створює в аудиторії. Логос – це інтелектуальний аспект образу ритора, етос – його етичний вимір [9, 18]. Підготовка проповідника як ритора відбувалася у школах, а його особа формувалася на духовних цінностях і етичних приписах Церкви та Біблії як їх основи. Цей момент так чи інакше прописувався у гомілетиках.

Августин Блаженний (354–430) у праці “*De doctrina Christiana*” виклав свої думки про християнського оратора. Передусім у нього була оригінальна думка щодо самої риторики, правила якої, згідно з його вченням, встановлювалися Богом. Головна засада Августина щодо проповідництва: промова має бути пов'язана з мудрістю, яка без красномовства дає невелику користь суспільству, а промова без мудрості найчастіше шкодить. Ідеальний оратор – це християнський оратор. Августин акцентував на тому, що оратор – то *vir bonus* у значенні добрий християнин. Завдання такого оратора, як і в Цицерона, – *docere, delectare, movere*. Але головна мета – навчання. Дві ж інші підпорядковані першій: вчити для науки, справляти приємність, щоб утримувати увагу, зворушувати, щоб переконувати [1, IV, XIII, 29]. Завдання проповідника – виголошування правд Святого Письма. Головним об'єктом зацікавлення Августина було Євангеліє. До обов'язків християнського оратора входило говорити про те, що добре, слухне і святе (*bona, iusta, sancta*) [1, IV, XV, 32]. Вірцевими текстами, гідними наслідування, називалися Біблія та твори Отців Церкви.

Еразм Роттердамський уклав гомілетику з назвою “*Ecclesiastes sive concionator evangelicus*” (1553). М. Цитовска називає її розгорнутою глосєю до твору Августина [18, 42]. Особливої уваги у Еразма з Роттердаму приділено етичному виміру християнського оратора. Автор наголошує на духовності й моральності проповідника і стверджує, що у казнодії має бути чисте серце. Він радить, як цього досягти: читати Святе Письмо та для його глибокого розуміння студіювати різних вчителів. Проповіднику також треба мати здорове судження, розважливість і чистий та мужній дух. Казнодія, на думку Еразма, повинен уникати гріха, любити те, в чому переконує, бути віруючим і розважливим [18, 426–448].

У циклі проповідей “Про священство” Іоан Золотоустий серед інших питань розглядає й проблему проповідництва. 1614 року ця книга перекладена слов'янською мовою і видана у Львові. Тут вчення Цицерона фактично адаптується

до особи проповідника. Казнодія має дбати про свій інтелектуальний рівень: “Сила слова не дається природою, але здобувається освітою, відтак хоч би хто зробив її досконалою, і тоді він може втратити її, якщо постійною наполегливою працею і вправами не буде розвивати цієї сили ...” [10, 464]. Автор наголошує на особливих моральних якостях та комунікативних стратегіях проповідника, спрямованих перш за все на Бога: “Той, хто прийняв на себе подвиг учительства, повинен не слухати похвали сторонніх людей, і не слабнути душею без них; але, складаючи повчання так, щоб догодити Богові (бо це повинно бути у нього правилом і єдиною метою ретельного складання повчань, а не аплодисменти й похвала). Якщо люди хвалитимуть його, не відкидати похвал, якщо ж не отримує їх від слухачів, хай не шукає й не нарікає; тому що для нього достатня й найкраща втіха є те, що він складав і спрямовував свої повчання на догоду Богові” [10, 466]. Водночас константинопольський архієпископ не забуває про реальну аудиторію пастиря. При цьому він стверджує і радить протилежне щодо горизонту її сподівань: “Люди здебільшого звикли слухати не для користі, а для задоволення, уявляючи себе суддями трагіків, або гравців на кифарі <...>. Тут потрібна людина з мужньою душею, що значно перевищує нашу немічність, щоб він міг відволікати народ від цього непристойного й безкорисного задоволення і привчати його до слухання більш корисного так, щоб той за ним ішов і підкорявся” [10, 462]. Іоан Золотоустий застерігає церковного оратора від типового для свого часу сприйняття проповіді як вистави, а проповідника – як лицедія: “Паства здебільшого не хоче ставитися до тих, хто говорить, як до наставників, а, піднімаючись вище становища учнів, набуває статусу глядачів, що присутні на мирському видовищі” [10, 462].

У першій половині XVII століття авторська друкована проповідь в Україні – скоріше виняток, аніж правило. Були перекладені “Бесіди” Іоанна Золотоустого на 14 послань апостола Павла та Дії святих апостолів, вийшло кілька Учительних Євангелій, одне з них – Кирила Транквіліона Ставровецького. У Єв’є були надруковані дві проповіді (на Переображення Господнє та Успіння Пресвятої Богородиці) архімандрита Віленського Свято-Духового монастиря Леонтія Карповича. Дві друковані проповіді лишив архімандрит Печерської лаври Захарія Копистенський. За спостереженням В. Кречотня, “проповіді цих ораторів <...> відзначаються простотою викладу й цілком ґрунтуються на греко-слов’янських зразках та джерелах” [11, 144]. Вони, за С. Масловим, будуються “без жодних риторичних хитрощів і являють собою екзегезу біблійного тексту в морально-навчальному дусі” [14, 126].

На противагу цьому – друга половина століття – розквіт української риторичної проповіді, представлений у збірках Іоанікія Галятовського, Лазаря Барановича, Антонія Радивиловського.

Для духовних осіб проповідь була і усвідомлювалася як обов’язок. Про це Петро Могила писав у “Требнику” (1646). І в цьому не був оригінальним, оскільки таку думку активно розвивав вже Іоан Золотоустий у трактаті “Про священство”.

Барокові українські автори не приховували своїх поглядів на власну творчість. Зазвичай збірники творів цього жанру починаються з передмов, які й

вміщували авторські висловлювання про себе і свою роботу, ставлення до слова в сакральному і професійному аспектах, визначення адресата й цілей книги та її складових. Ці пункти й сприяють студії прагматичної мети образу автора в українській бароковій проповіді на основі позатекстових елементів книг.

Передмова (і післямова також – О. М.) містить формули привітання й прощання та ділиться на три смислові частини. Загальна схема передмови, на думку Цицерона, мала відображати чотири фактори: “від нас, від супротивників, від того, хто судить (тобто читача), від справи”. Тому власне в передмові автор оговорював свої комунікативні стратегії, тобто писав про себе, своїх опонентів, свою книгу та своїх читачів. У даному випадку схема комунікації ускладнюється, оскільки адресатом проповіді, як і її натхненником, є Бог.

Для другої половини XVII століття типовим був погляд на проповідь як жанр красномовства. Проповіді Барановича також побудовані за латинсько-польськими зразками. Але, з другого боку, у передмові до читача (книга “Меч духовний”) Лазар Баранович називає джерела творчості: *“Языкъ Духа Святаго бысть мні трость книжника скорописца. Сила его в немощи моеї довершился: десница Господня сотвори силу въ писаніи немощныя десницы моея”* [17, 406]. Автор стверджує за апостолом Павлом: *“Яко слово мое и Проповідь моя не въ прінныхъ человеческія премудрости словесех, но въ явленіи Духа и силы. Віровах бо словеси Господню: не піцтесея, како или что возглаголете? Дастъ бо вамъ в той часъ, что возглаголете, не вы бо будете глаголющіи, но Духъ Отца Вашего глаголяй въ васъ”* [17, 406]. І далі продовжує вже щодо написання проповідей: *“Десница Господня сотвори силу въ писаніи немощныя десницы моея”* [17, 406]. Це значить, що автор тлумачить проповідування як передачу божественної енергії, яка посилається священику під час складання проповіді. Такий підхід відповідав концепції Григорія Двоєслова. Представники цього напрямку ототожнювали питання про сутність проповіді з питанням про сутність проповідника. Дослідник Н. Барсов вважає, що “головна продуктивна сила проповіді – благодать, що дарується у таїнстві священства” [6, 458]. Антоній Радивилівський у “Передмові до читача” з “Огородку” також наголошував тому, що Святий Дух – джерело, натхненник і помічник у складанні проповідей: *“<...> не от меня самаго, але от помощи Духа Святаго возьмемъ”* [4, 2]. Присвятивши книгу Божій Матері, автор визначає її функцію помічниці в написанні казань: *“Тысь мні способ до изобрітеня матерій оних подавала, в писаніи помогала, в проповіданіи ласкою своєю зміцняла”* [4, 2]. Прикметно, що процес складання проповіді при цьому вкладається в загальну схему приготування риторичної промови (винайдення – написання – виголошення).

Auctor, за С. Аверінцевим, – той, хто уповноважений і має право [2]. Право проповідувати Лазарю Барановичу дає статус єпископа. *“Христос арієереєм Начальник рече: и всякому подобаетъ Єпископу быти учительну, по словеси Павла святаго, иже сіє к єпископу Тимофею глаголетъ: Проповідууй Слово”* [17, 405]. У проповіді на похорон священика Лазар Баранович також наголошує на учительній та посередницькій функції єпископа: *“подобаетъ єпископу быти учительну, оучаше*

того, що єму подає Дух Святий” [13, арк. 318]. При цьому проповідник має слідувати апостольській директивній настанові: “Проповідує слово, настій благовременні і безвременні, запрети, умоли, со всяким долготерпієм і оученієм; вникай собі і оученію, і перебувай в них” [13, арк. 315]. Наслідком цієї діяльності, за Лазарем Барановичем, має стати спасіння як самого пастиря, так і його прихожан. Такі серйозні міри щодо пастви зумовлені функцією священика повчати.

Лазар Баранович акцентує на ролі єпископа як хранителя апостольської традиції. Наш автор вважає себе її продовжувачем: “Мы же съ апостолы глаголемъ: Господи! Къ кому идемъ?” [17, 405]. Він радить пастві ухилитися від лжевчителів: “<...> будетъ бо время, егда здраваго учения не послушаютъ, но по своихъ похотех изберуть себѣ учителя, чешемѣ слухом и от истины слухъ отвратят, и къ баснем уклоняться” [17, 405]. Головним завданням проповідника, на думку єпископа, є слідування істині. “Истинну елико мощно писати тщахъся” [17, 405], – говорить про свої тексти автор. У кінці передмови Владика звертається до Господа з прохальною молитвою. В ній висловлюється надія на сходження Святого Духа, щоб почати проповідування.

Творчість для Барановича – це не тільки підпорядкування Божій волі. Він лишає місце і для себе: “<...> благовлолихомъ подати <...> не точію благовіствованіе Божіе, но и душа своя” [17, 406].

Крім того, чернігівський архієпископ вводить до передмови біографічні факти. М. Бахтін з приводу агіографії писав, що вона “унікає обмежуючої і надмірно конкретизуючої трансгредієнтності, оскільки ці моменти зменшують авторитетність; повинно бути видалено все типове для даної епохи, даного віку, все конкретне взагалі в житті, деталі і подробиці її” [7, 161]. Щодо проповідей, то Микола Коссен навпаки радить автору переказувати слухачам свій досвід і переживання [19, 41]. У передмові є згадка про смертельну хворобу Владика: “Сія бо проповіді от одра смертнаго паче, неже от Амвона проповідуютьсѣя” [17, 406] Ії він зразу ж поспішає перевести у символічну паралель зустрічі з Христом та сюжет про воскресіння Лазаря. Цим відсиланням до євангельського тексту біографічна конкретика підкріплюється авторитетом другої особи Пресвятої Трійці та євангельського святого. Ірина Подтергера вважає подібні скарги на здоров'я, нещастя, життєві негаразди багато в чому ритуальними. Скоріше за все, це був топос при самопрезентації автора. Типовими для українських проповідників у такому випадку були формули самоприниження. Антоній Радивилівський заявляє: “Я подлого и слабого разума будучи” [4, передм., 1]. Він же підписує присвяту Богородиці як “Подлоє створене Сина твого, а раб твой недостойний Ієромонах над всіх грішнійший” [4, передм., 10].

На час виходу в світ книги Барановича в Україні вже склалася традиція формування збірників проповідей. Попередником Барановича був Іоанікій Галятовський, що видав 1659 року “Ключ розуміння”. Проповіді книги виступають як зразок для написання текстів такого жанру. Іоанікій Галятовський у передмові до “Ключа”, пояснюючи назву збірки, вказує, що її складові частини можуть бути етичною моделлю і для священиків, і для прихожан.

У “Мечі духовному” звертає увагу орієнтація автора виключно на біблійні джерела. У той час, як Іоанікій Галятовський радить в “Науці” вводити до проповіді матеріал із різних небіблійних книг, Баранович попереджає: *“ниже исторій вни Писанія Святого и ученія Церковного сущих прилагая, елици убо не послушают сего словеси, слух от истини отвратят”* [17, 405]. Сам же автор у передмові цитує виключно Святе Письмо: на маргінесі немає жодного іншого посилання. Очевидно, що ця настанова посилювала ортодоксальність писань Барановича, акцентуючи на найбільш авторитетній книзі християнства.

Антоній Радивилівський описує процес становлення проповіді, відзначаючи, що це велика праця, яка передбачає ознайомлення з творами різних авторів і казнодіїв. Проповідник, на відміну від Барановича, орієнтується у своїй праці на досвід і діяльність пророків. Це було пов'язано з бажанням автора гудити. При цьому він посилається на думку католицького святого Єроніма Стридонського: *“Словеса премудрих утішати і увеселяти, але колоти, аки мяккою и роскошною рукою привлекути розпусту”* [3, передм., арк. 2]. Ідеалом проповідника називається Іоан Предтеча, *“которий не словеса одни только утішаючиє кидал, але словеса колючиє и ображаючиє”* [3, передм., арк. 2]. Статус ігумена Пустинно-Микільського монастиря у Києві, очевидно, підштовхував автора у проповідях передусім до навчання та напучування віруючих.

Звернення автора до пророцької традиції мало свої причини. Особлива форма виступів пророків була пов'язана з їх роллю суддів у ті моменти священної історії, коли ізраїльтяни розривали угоду з Господом. Пророк виявляється хранителем права на завіт, суддею в ході історії [5, 84]. Орієнтація на пророцьку традицію не тільки обумовлює вибір комунікативних засобів в рамках дорадчого виду красномовства, але також уточнює образ автора як викривача моральних вад. Як відомо, спосіб життя й діяльності Іоана Предтечі відрізнявся установкою на викорінення морального зла. Пророк закликав до покаяння й виправлення життя. В “Огородку” Радивилівський окреслює коло своїх джерел: *“З розних Учителей Церковних и Провідников слова Божія, з розних авторов, прикладов, історій и животов святих вибрал тоє до изобретенія мого приложи лем”* [4, передм., 1–3].

Таким чином, барокові українські автори саморефлексує над власною творчістю у передмовах до надрукованих проповідей. Кожен з них усвідомлює, що натхненником його творчості є Святий Дух, але при цьому вони вважають, що автор повинен бути освіченою людиною, лишаючи таким чином місце для власної ініціативи в тексті. Усі проповідники використовують топос самоприниження, завданням вважають повчання і напучування слухачів, але Галятовський серед інших виділяє й суто літературні завдання, Радивилівський – етичні, Баранович – еклезіологічні. Залежно від цього кожен автор вибирає свій ідеал проповідника. Найбільш консервативним з усіх був Лазар Баранович. Його думки відрізняються масштабністю, що скоріше за все, було зв'язано з його роллю першоєрарха не тільки Чернігівської єпархії, але й усієї Київської митрополії. Багато інформації в цьому плані дають передмови до збірників, оскільки вони є не тільки текстом про

текст, але й текстом про автора (біографічні відомості, посади, родинні зв'язки, соціальний статус, текстові топоси щодо нього, традиція, на яку він спирається і яка обумовлює його параметри).

Література

1. Августин, бл., еп. Христианская наука, или основания священной герменевтики и церковного красноречия / Августин, бл., еп. – К. : Тип. Киево-Печерской Лавры, 1835. – 355 с.
2. Аверинцев С. Авторство и авторитет / С. С. Аверинцев // Риторика и истоки европейской литературной традиции. – М. : Наука, 1996. – С. 76–100.
3. Антоній Радивилівський. Вінець Христов / Антоній Радивилівський. – К. : Друкарня Києво-Печерської Лаври, 1688. – 20 + 543 арк.
4. Антоній Радивилівський. Огородок Марії Богородиці / Антоній Радивилівський. – К. : Друкарня Києво-Печерської Лаври, 1676. – 28 + 1128 + 4 с.
5. Антоніни Бернардо, проф. о. Экзегезис книг Ветхого Завета / проф. о. Бернардо Антоніни. – М. : Колледж католической теологии имени св. Фомы Аквинского, б. г. – 528 с.
6. Барсов Н. Несколько исследований исторических и рассуждений о вопросах современных / Н. Барсов. – СПб., 1899. – 550 с.
7. Бахтин М. Автор и герой в эстетической деятельности / М. М. Бахтин // Литературно-критические статьи. – М. : Художественная литература, 1986. – С. 161–180.
8. Бройтман С. Историческая поэтика : учебное пособие / С. Н. Бройтман. – М. : РГГУ, 2001. – 320 с.
9. Волков А. Основы риторики : учебное пособие для вузов / А. А. Волков. – М. : Академический проект, 2003. – 304 с. – (“Gaudeamus”).
10. Иоанн Златоуст. О священстве / Иоанн Златоуст // Творения святого отца нашего Иоанна Златоуста, архиепископа Константинопольского [в русском переводе]. – СПб. : Изд-ние СПб. Духовной Академии, 1898. – С. 403–484.
11. Кречотень В. Українська ораторська проза другої половини XVII ст. як об'єкт літературознавчого вивчення / В. Кречотень // Кречотень В. Вибрані праці. – К. : Обереги, 1999. – С. 141–187.
12. Лазар Баранович. Меч духовний / Лазар Баранович. – К. : Друкарня Києво-Печер. лаври, 1666. – 28 + 764 + 3 с.
13. Лазар Баранович. Труби словес проповідних / Лазар Баранович. – К. : Друкарня Києво-Печер. лаври, 1674. – 10 + 403 + 4 арк.
14. Маслов С. Наука Леонтія Карповича в неділю перед Різдом / С. Маслов // Записки Українського наукового товариства в Києві. – 1908. – Кн. II. – С. 117–141.
15. Певницкий В. Гомилетика Эразма Роттердамского / В. Певницкий // ТКДА. – 1894. – Т. 1. – С. 317–342 ; Т. 2. – С. 426–448.
16. Прохвятилова О. Православная проповедь и молитва как феномен современной звучащей речи / О. А. Прохвятилова. – Волгоград : Изд-во Волгоградского государственного университета, 1999. – 364 с.
17. Титов Хв. Матеріали для історії книжної справи на Україні в XVI–XVII вв : всезбірка передмов до українських стародруків / Хв. Титов // Збірник історично-філологічного відділу УАН. – 1924. – № 17. – 11 + 18 + 3 + 546 с.
18. Cytowska M. Źródła staropolskiej wiedzy retorycznej / Maria Cytowska // Świadomość literacka w Polsce. Antologia : źródła wiedzy teoretycznoliterackiej w dawnej Polsce : średniowiecze – Renesans – Barok. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PAN, 1999. – S. 42–78.

19. Rynduch Z. Nauka o stylach w retorykach polskich XVII wieku / Zbigniew Rynduch. – Gdansk, 1967. – 132 s.

Анотація

У статті досліджується образ проповідника в українському бароко на основі передмов до збірників казань Іоанікія Галятовського, Антонія Радивиловського, Лазаря Барановича. Як теорія питання у роботі використовуються підручники з гомілетики Августина Блаженного, Томи Аквінського, Еразма Роттердамського. Проповідник розглядається як посередник між Богом і людьми, вчитель. Його образ вивчається через самохарактеристики, формули самоприниження.

Ключові слова: проповідник, передмова, бароко.

Аннотация

В статье изучается образ проповедника в украинской барочной проповеди на основе предисловий к сборникам Иоанникия Галятковского, Антония Радивиловского, Лазаря Барановича. В качестве теории вопроса в статье используются учебники по гомилетике Августина Блаженного, Фомы Аквинского, Эразма Роттердамского. Проповедник рассматривается как посредник между Богом и людьми, учитель. Его образ изучается через самохарактеристики, формулы самоуничижения.

Ключевые слова: проповедник, предисловие, барокко.

Summary

In this article the image of the preacher in the Ukrainian baroque sermon is studied on the basis of the prefaces to the collections of sermons of Ioanyky Galjatovs'kyy, Antoniyy Radyvylovs'kyy, Lazar Baranovych. As a theory we used the homiletics textbooks written by Aurelius Augustinus, Toma Aquino, Erasmus Rotterdam. The preacher is considered as the intermediary between God and people, the teacher. This image is studied through self-characteristics, self-humiliation formulas.

Keywords: preacher, preface, baroque.

УДК 821.521'06

Прасол Е.А.,
аспирант,
Днепропетровский национальный
университет им. О. Гончара

ДИСКУССИОННЫЕ ПРОБЛЕМЫ ИЗУЧЕНИЯ ЯПОНСКОЙ ПОСТМОДЕРНИСТСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Японская проза, или *сьосэцу*, за последние сто лет приобрела популярность по всему миру. Представлено множество писателей, написано тома критики, во многих университетах в различных странах изучают японский язык и литературу. Однако, несмотря на возрастающую популярность японской культуры и литературы в контексте мировой культуры, японская проза в большинстве случаев остается далекой и во многом непонятной западному читателю. Произведения японских писателей XX ст. сегодня нуждаются в изучении. Радикальные изменения в политической, экономической и культурной жизни современной Японии ученые